ВІДДІЛ ОСВІТИ СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
СЕЛИДІВСЬКА ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ №6

Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури як засіб реалізації компетентнісного підходу у навчанні

Малярова В.М.

учитель зарубіжної літератури

Опис власного досвіду роботи над методичною проблемою

2022

ВІДДІЛ ОСВІТИ СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

СЕЛИДІВСЬКА ЗОШ І-ІІІ СТУПЕНІВ №6

Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури як засіб реалізації компетентнісного підходу у навчанні

Опис досвіду роботи над методичною проблемою

Малярової Валентини Михайлівни,

учителя зарубіжної літератури

2022

Не бійтесь досконалості,

Вам її не досягти

С.Далі

Я долю вибрала собі сама…

Ліна Костенко

В XXI столітті – часі змін та інформації – збільшується цінність освіти. В сучасному світі кожні 18 місяців кількість інформації подвоюється, а знання швидко старіють. Для успішної особистісної та професійної реалізації в сучасному суспільстві випускникові школи необхідно навчитися швидко орієнтуватися в потоках різноманітної інформації, гнучко реагувати на суттєві зміни, систематично підвищувати свою кваліфікацію.

Зміни, що відбулися в світі, визначили нове соціальне замовлення суспільства на діяльність системи освіти. **Метою даної роботи** є спроба автора показати, що школа – основна ланка навчально-виховного процесу, де мають виховуватися люди з творчим мисленням і загальнолюдською мораллю.

На сьогодні **мета педагогічного процесу школи** – це розвиток моральної та творчої особистості в процесі засвоєння основних закономірностей у пізнавальній і практичній діяльності, вільної у виборі професійної, суспільної кар’єри.

Провідною ідеєю даної роботи є думка, що застосування цікавих з точки зору педагогіки та психології дієвих інтерактивних технологій сприяє вихованню особистості з вільним, критичним, незалежним, творчим мисленням, інтелігентної людини, відкритої до діалогу, здатної до духовного саморозвитку.

Учителю в оновленому освітньому процесі відводиться роль координатора і консультанта. Небайдужий педагог постійно прагне знайти шляхи оволодіння сучасними технологіями, має бажання постійно вчитися та вдосконалюватися, творчо підходити до вирішення педагогічних завдань.

Вивчаючи питання можливості використання педагогічних технологій, я звернула увагу на книгу Г.К.Селевко «Сучасні освітні технології», в якій даються означення педагогічних технологій різними авторами:

1. Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних понять, які пропонують набір та компоновку форм, методів, прийомів навчання та виховання; це є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б.Т.Лихачов).
2. Педагогічна технологія – це системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, які використовуються для досягнення педагогічної мети (М.В.Кларін).

Із цього джерела ми бачимо, що педагогічна технологія функціонує і як наука, що вивчає найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів навчання, і як реальний спосіб розвитку учнів.

Інтерактивні підходи до навчання мають місце і в українській школі. Розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти у працях В.Сухомлинського, у творчості вчителів-новаторів Ш.Амонашвілі, В.Шаталова, Є. Ільїна, С.Лисенкової. Досить ґрунтовними є науково-методичний посібник за редакцією О.І.Пометун «Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання»; посібник серії «Золота педагогічна скарбниця» під редакцією М.В.Коновалова, Ю.О.Куликова, О.П.Семиволос «Педагогічні технології, інструментарій, механізми, технологічна карта». Аналіз сучасної літератури та деякий досвід свідчать, що на уроках виникла необхідність у застосуванні інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуації вільного вибору, обміну думками, авансуванні успіху. Перш за все маємо усвідомити, що навчання – це нелегка праця, яка вимагає від учня багатьох спеціальних навичок, чимало сили воля. І тому:

– мета навчальної діяльності повинна бути не тільки зрозумілою, а й усвідомлюватися як життєво необхідна (учень повинен мати стимул навчання);

- навчання має бути цікавим;
- обсяг завдань мусить враховувати вікові особливості учнів;
- навчальні завдання повинні враховувати рівень загального та інтелектуального розвитку дитини;
- необхідно враховувати нахили та захоплення дитини.

І незайвим є повсякчасна пам'ятка для вчителя: урок – форма організації навчального процесу, при якій педагог протягом точно встановленого часу організовує пізнавальну та іншу діяльність постійної групи учнів (класу) з урахуванням особливостей кожного з них, використовуючи види, засоби, методи роботи, які створюють сприятливі умови для того, щоб усі учні оволодівали основами предмета, а також для виховання і розвитку пізнавальних і творчих здібностей, духовних сил учнів. Серед трендів сучасної освіти вбачаємо в означенні ключове слово – діяльність, тобто сучасний урок – це системно-діяльнісний продукт. За Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти «діяльнісний підхід - спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти».

Саме школа мусить шукати нові підходи до навчання і виховання майбутніх громадян України, аби повернути престиж знань та інтерес до процесу навчання. Огляд педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що основою нової освітньої парадигми XXI століття є інтерактивне навчання, яке дозволить створити сучасну школу мислення і діяльності замість школи традиційного академічного навчання.

То ж як організувати навчання в сучасних умовах?

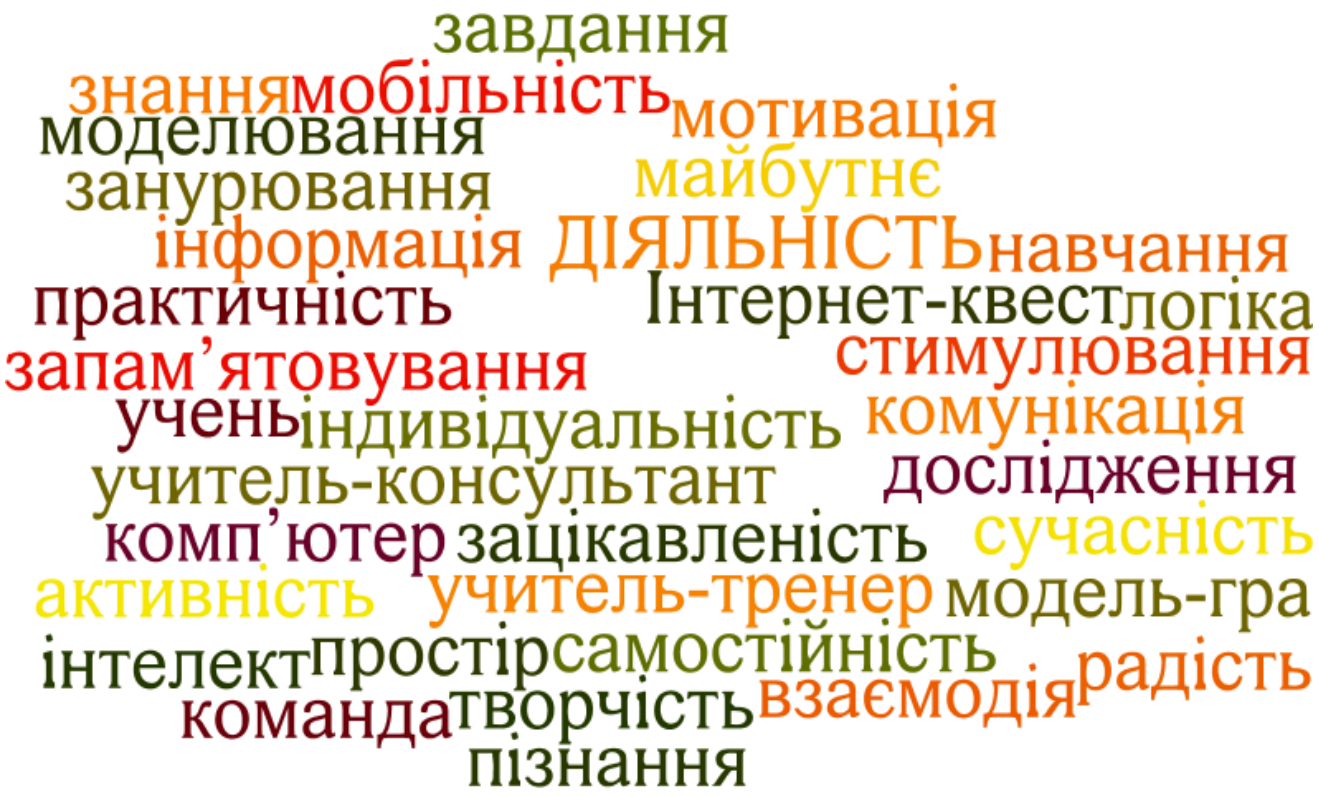

Дайте молодим те, в чому вони відчувають потребу,

щоб стати незалежними від нас, робити свій вибір.

К.Поппер

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове), навчання у співпраці, де учень і вчитель є рівноправними суб’єктами діяльності. Для інтерактивного навчання характерне досягнення результативності шляхом упровадження інноваційних технологій: як навчати? як створити умови?

Практика показує, що досвідчений вчитель шукатиме золоту середину – тобто поєднання різних форм і методів з урахуванням соціального замовлення.

Порівняємо:

№	**Критерії порівняння**	**Пасивне навчання**	**Активне навчання**
1	Обсяг інформації	За короткий проміжок часу – великий обсяг інформації	Невеликий обсяг інформації потребує значного часу
2	Глибина вивчення змісту	Досягається на рівні знання й розуміння	Засвоєння усіх рівнів пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка)
3	% засвоєння	Невисокий	Високий
4	Результативність	Учитель добре контролює обсяг і глибину вивченого, час, хід навчання. Результати – передбачувані.	Викладач має менший контроль над обсягом і якістю вивченого, час і перебігом навчання. Результати роботи – менш передбачувані.

5	Роль особистості педагога	Учитель – джерело знань	Учитель – особистість, лідер, організатор.
6	Роль учнів	Пасивна: завчають, запам’ятовують, не приймають рішень	Активна: учні приймають важливі рішення стосовно процесу навчання
7	Джерело мотивації навчання	Зовнішнє: оцінки, педагог, батьки, суспільство	Внутрішнє: мотиви самого учня

Аналізуючи теоретичні викладки, самостійно можемо обрати тип навчання залежно від завдань і умов роботи.

Використовуючи елементи інтерактивних технологій, вчу дітей думати, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї і концепції, вміти шукати потрібну інформацію. Так, вивчаючи творчість письменників ХХ століття, створюємо міні-проекти «віртуальних залів» музею, присвячених відповідній темі уроку (Додаток 1). Це міжпредметний короткостроковий проект з ознаками творчого, дослідницького, інформаційного і рольового проектів. Форма роботи – групова. При проведенні уроків слід спрямувати діяльність учнів на практику через дію, що дає 75% якісного засвоєння теми.

Традиційна педагогіка пропонує нам наступні параметри:

- учитель навчає – учень навчається;
- учитель знає все – учень не знає нічого;
- учитель думає – учень відтворює знання;
- учитель говорить – учень слухає;
- учитель керує – учень підкоряється;
- учитель активний – учень пасивний;
- учитель визначає зміст навчання – учень до нього пристосовується;

_ учитель - суб’єкт навчання – учень - об’єкт навчання.

На даному тлі використання інтерактивних технологій – не самоціль. Це лише спосіб створення атмосфери в класі, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, дає змогу по-справжньому реалізувати особистісно орієнтоване навчання. Можна провести з учнями особливе «організаційне заняття». Необхідно налаштувати учнів на сумлінну підготовку до інтерактивних занять. Використовую спочатку прості інтерактивні технології: роботу в парах, у малих групах, мозковий штурм (Додаток 2).

Налаштовую учнів на співпрацю, що дає можливість формувати особистість, здатну до самостійної творчої діяльності (методика розвивального навчання).

Ніхто в усьому мудрий не буває

Українське прислів’я

Сучасний навчально-виховний процес включає діяльність, активність, стимулювання, мотивацію, дослідження, творчість. Інтерактивні методи мають відповідати таким вимогам:

- взаємодія;
- практичність освіти;
- реалізація компетентнісного підходу;
- менші часові витрати освітнього процесу;
- можливість спілкування на відстані;
- визначення конкурентоздатності освітніх програм з точки зору методів навчання;
- посилання на власний досвід.

З боку суб'єкта навчання необхідні активність, ініціатива, взаємодія з практикою, зворотний зв'язок, рішення проблем, уміння працювати в команді. Фронтальні технології інтерактивного навчання передбачають спільну роботу всього класу. Розглянемо прийом «Коло ідей». Метою є розв'язання гострих суперечливих питань, складання переліку ідей і залучення всіх учнів до обговорення означеної проблеми.

Різновидом загальногрупового обговорення є технології «Мікрофон», звертаємо увагу, що повідомлені відповіді не коментуються, не оцінюються, коли хтось висловлюється, інші не мають права щось говорити.

Дієвим у інтерактивному навчанні є метод «Мозковий штурм», який має за мету зібрати якомога більше ідей; приймаються всі пропозиції, навіть неймовірні. Обговорення ідей проводимо коректно, не критикуючи інших.

Серйозним недоліком навчально-виховної роботи вважаю нав'язування учням своїх світоглядних норм, позицій, догм. Учень повинен мати право на власний світогляд, а завдання вчителя – давати правову та іншу інформацію, вчити дитину робити вибір. Розглядаючи будь-яку проблему, необхідно забезпечити можливість для роздумів, сумнівів, пошуків істини.

Працюючи з обдарованими дітьми в межах уроку рекомендую індивідуальний освітній маршрут для кожної дитини, розроблений

Донецьким облІППО. Взявши його за основу, я змоделювала літературне портфоліо читача (Додаток 3)

За В.О.Сухомлинським, розвиток критичного мислення – це невід'ємна складова розумового виховання, це активне ставлення до явищ навколишнього життя. Великий педагог радив виховувати в учнів прагнення пізнавати навколишній світ, виконуючи складні розумові операції: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; бачити причинно-наслідкові зв'язки; самостійно оцінювати явища навколишньої дійсності; розвивати вміння доказову вати свої думки й погляди, прагнення своєю розумовою діяльністю довести, відстояти, утвердити; спостерігати, досліджувати, робити власні висновки.

Критичне мислення – це складний процес, що починається із залучення інформації, її критичного осмислення та закінчується прийняттям рішення. Д.Чаффі (автор книги «Шлях мислення. Кроки до багатого життя») визначає ознаки,за допомогою яких можна визнати себе як людину, яка критично мислить:

- відкритість до інших думок, здатність уважно прислухатися до інших поглядів;
- компетентність – прагнення обґрунтовувати свою думку за допомогою реальних фактів;
- інтелектуальна активність – виявлення інтелектуальної ініціативи;
- допитливість – вміння проникнути у сутність джерел інформації;
- незалежність мислення, здатність до критичного сприйняття інших думок;
- вміння дискутувати;
- самокритичність – розуміння особливостей свого мислення.

Критичне мислення допомагає передати знання один одному, побачити вплив цих знань для рішення проблеми, Критично мисляча людина задає питання: що я знаю? що я дізнався нового? що я буду з цим робити?

Основа технології критичного мислення – трьохфазна структура заняття:

ВИКЛИК ОСМИСЛЕННЯ РЕФЛЕКСІЯ

При вивченні казки-притчі Антуана де Сент-Екзюпері “Маленький принц” (http://surl.li/dtagv) цілями вчителя є ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом письменника, визначити особливості його світогляду, проаналізувати образи «дорослих» у казці «Маленький принц», з’ясувати філософську проблематику твору, значення символів; розвивати навички аналізу тексту, інсценування, творчу уяву, логічне мислення, вміння доходити власних висновків. Цей твір, на мою думку, якнайбільше сприяє розвитку критичного мислення школярів. На уроці ми наголошуємо на тому, що людина протягом життя розвивається як фізично, так і інтелектуально і духовно. Проте не завжди водночас із фізичним розвитком зростає й внутрішнє ***«Я».*** Воно може гальмуватись різними обставинами, і тоді людина перестає розвиватися духовно, втрачає кращі риси – доброту, дружелюбність, а отже, взаєморозуміння, повагу.

«Я боюся стати таким, як дорослі, — зізнається автор «Маленького принца». Бо часто дорослі забувають, що колись були дітьми, і живуть в іншому, своєму світі, який відрізняється від дитячого. Який же він, світ дорослих? - таку проблему можна поставити перед учнями і організувати обговорення в групах.

Уроки зарубіжної літератури багаті на дискусії, інсценізації, малюнки. Це яскраво відображається в дитячих робочих зошитах (https://youtu.be/bDGy1u7MG1I)

При підготовці до уроку керуюсь критеріями вибору моделі уроку:

Будь-який урок можна проводити в інтерактиві, слід лише закласти в нього діалогову основу (Додаток 4).

Форми інтерактивного навчання є найрізноманітнішими. До них належать навчальні ігри, соціальні проекти, позааудиторні заходи, використання суспільних ресурсів (ЗМІ, Інтернет, Е-контент), рольові ігри, нестандартні уроки тощо. Для організації ефективної взаємодії можна використовувати інтернет-технології, наприклад, електронну дошку Padlet - для організації дискусій, обговорень і просто обговорення з учнями деяких проблемних питань (https://padlet.com/malyarovavalya/om2djb7hkbayysnk).

Конструктор уроку з використання інтерактивних методів навчання:

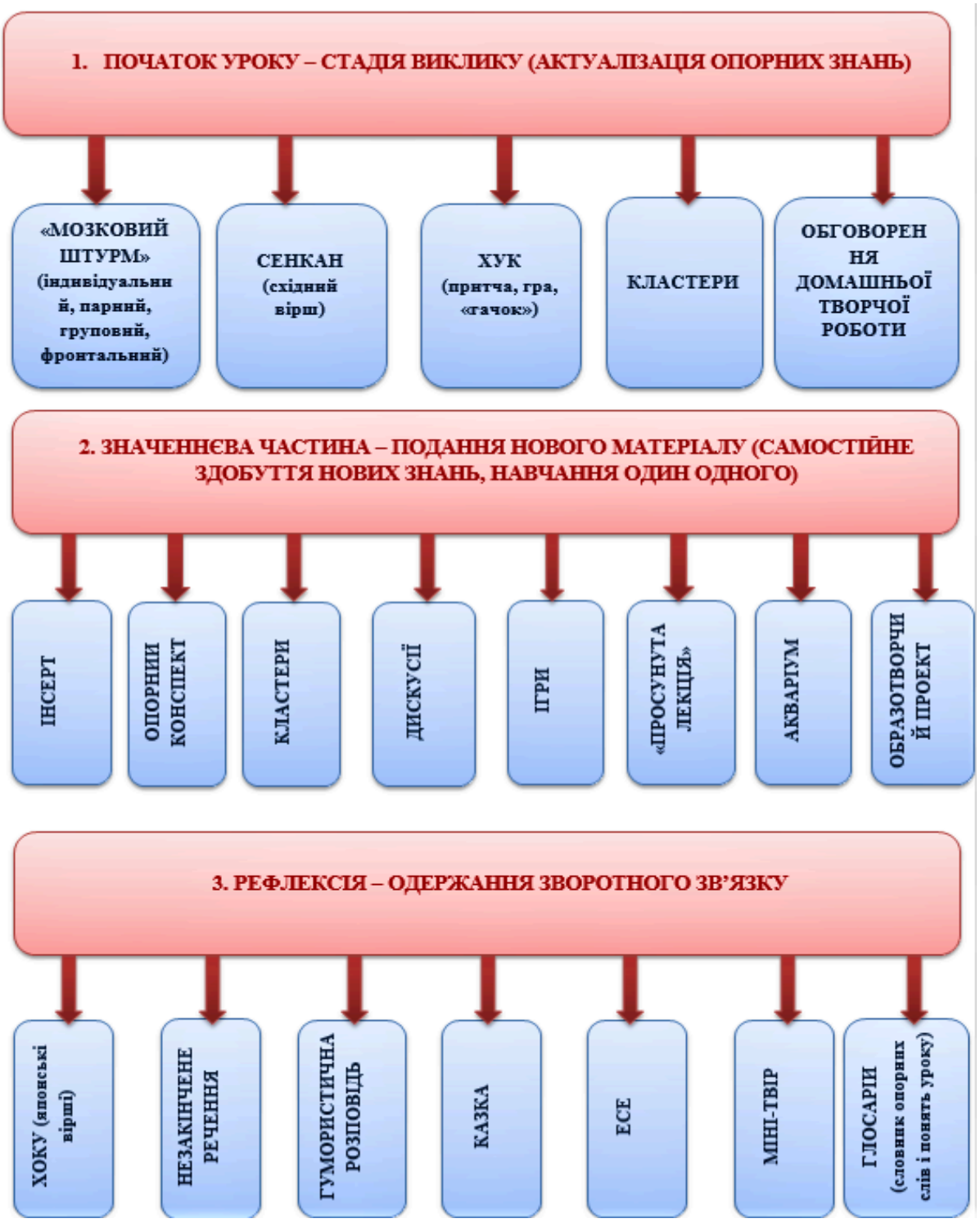

Дієвим способом підвищення мотивації учнів у вивченні літератури є персональний блог учителя (https://teachersdiary2016.blogspot.com/).

Технологія інтерактивного навчання допомагає оптимально співвідносити репродуктивні та нетрадиційні форми роботи, спрямовані на розвиток творчої пізнавальної діяльності учнів. І ще один важливий момент,

який дозволяє мені стверджувати необхідність ефективності такого поєднання – це робота по відслідкуванню результативності навчального процесу (Додаток 5).

Навчальний продукт (портфоліо учнів, щоденники, збірки віршів, проекти, презентації, освітні маршрутні листи, буктрейлери, творчі та дослідницькі роботи (https://teachersdiary2016.blogspot.com/p/blog-page_73.html), створення учнями "текстів нової природи" (поєднання слова з символом, зображенням, тобто візуалізація тексту) (https://teachersdiary2016.blogspot.com/p/blog-page_2.html) підтверджує мою впевненість, що дані технології є ефективними і мають можливість формувати розвинену особистість випускника школи.

Технології інтерактивного навчання приваблюють нетрадиційністю, відкривають більше практичних можливостей, сприяють розвитку творчості та подоланню пасивності учнів на уроці.

Вивчивши та застосувавши на практиці інтерактивні технології, я дійшла висновку, що вони є ефективними, дозволяють підвищити вмотивованість навчання, стимулюють емоційність учнів, дають можливість прогнозувати позитивний результат. Такі уроки дозволяють учням бути в ролі активних учасників, організаторів навчального процесу, створюють умови для самовираження. В результаті проведеного опитування (задіяно 24 учні 10 класу) 22 учні відповіли, що отримали задоволення від таких уроків, почуваються впевненіше, з радістю допомагають своїм товаришам, навчаються співпрацювати, спілкуватися один з одним. Зазвичай такі уроки проходять в атмосфері доброзичливої взаємної підтримки.

Отже, уроки зарубіжної літератури з використанням інтерактивних технологій стануть більш вмотивованими, виконають свої навчальні, розвивальні та виховні функції; допоможуть сформувати особистість, яка вміє самостійно отримувати та опрацьовувати інформацію, володіє комунікативними навичками, орієнтується у заданій ситуації, самостійно приймає рішення, творчо мислить, є здатною до саморозвитку,

самоорганізації, має змогу природно почуватися в полікультурному просторі.

Вважаю, що використання технологій інтерактивного навчання – це реальна можливість виконати сучасні вимоги щодо оновлення змісту та форм навчання в школі, суть яких у формуванні мовленнєвої компетентності, в досягненні комунікативної, соціокультурної компетентності, розвитку діяльнісної компетентності та творчих здібностей учнів. В перспективі маю намір ширше використовувати технології дистанційного навчання, організовуючи взаємодію з учнями та батьками через застосування хмарних технологій, матеріалів персонального сайту вчителя.

Інтерактивна творчість учителя та учнів не має меж. Треба лише вміло спрямувати її для досягнення визначеної навчально-виховної мети.

Сонет

Моє серденько крається у тузі –
Не хоче пісню радості співати.
Та як прокинеться пташина в світлім лузі,
Мій розум прагне пісню розгадати.
Хто вкаже світ зірковий, бездоганний,
Стежину, всіяну теренами й думками?
Шукай свій шлях до щастя ,світлий, гарний –
І хай сміється ранок разом з нами.
Вся суть життя у тому, що я знову
Природи барви прагну розгадати:
І як побачу поморозь цю сонну,
І як росинки у долоні позбирати…
І все ж серденько, як та ніжна пташка,
Тріпоче, б'ється і зітхає тяжко…

Валентина Малярова

Література:

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. Посіб. Уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.Н.Н., 2002. – 136 с. https://cutt.ly/JMDqnbu

2. Лебедик Л.В., Стрельніков В.Ю., Стрельніков М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін [Текст]: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельніков, М. В. Стрельніков. – Полтава : АСМІ, 2020. – 303 с. https://cutt.ly/8MS5cr7

3. Тренер Щербиніна Ганна Олександрівна. Інтерактивні технології на уроках мови та літератури як ефективний засіб формування ключових компетентностей учнів (ДонІППО – матеріали курсів) http://surl.li/dtaab

4. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 667 с.

5. Ярошенко О. Г. Групова навчальна діяльність школярів: теорія і методика. – К.: Партнер, 1997. – 193с.